

TEXNIKUMLARDA ONA TILI DARSLARINI SAMARALI TASHKIL ETISH METODIKASI

Norimova Nargiza Hasanboy qizi
Farg‘ona ICHSHUI maxsus texnikum
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada texnikumlarda ona tili darslarini samarali tashkil etish masalalari ko‘rib chiqilgan. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va raqamli vositalar yordamida o‘quvchilarning ona tiliga bo‘lgan qiziqishini oshirish yo‘llari tahlil etilgan. Ushbu mavzuda , innovatsion metodlarni qo‘llash o‘quvchilarning bilim sifatini 35-40% ga oshiradi. Maqolada dars rejalashtirish, baholash tizimi va o‘quvchi faolligini ta‘minlash bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: ona tili, texnikum, metodika, interfaol ta‘lim, zamonaviy pedagogika, raqamli texnologiyalar, dars samaradorligi, kommunikativ yondashuv.

Annotation. This article examines the issues of effective organization of native language lessons in technical colleges (technicums). The ways to increase students' interest in their native language through modern pedagogical technologies, interactive methods and digital tools have been analyzed. The research results show that the use of innovative methods increases the quality of students' knowledge by 35-40%. The article provides practical recommendations on lesson planning, assessment system and ensuring student activity in the learning process.

Keywords: native language, technical college, methodology, interactive learning, modern pedagogy, digital technologies, lesson effectiveness, communicative approach.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы эффективной организации уроков родного языка в технических колледжах (техникумах).

Проанализированы пути повышения интереса учащихся к родному языку посредством современных педагогических технологий, интерактивных методов и цифровых инструментов. Результаты исследования показывают, что применение инновационных методов повышает качество знаний учащихся на 35-40%. В статье даны практические рекомендации по планированию уроков, системе оценивания и обеспечению активности учащихся в учебном процессе.

Ключевые слова: родной язык, техникум, методика, интерактивное обучение, современная педагогика, цифровые технологии, эффективность урока, коммуникативный подход.

KIRISH

Bugungi kunda O‘zbekistonda ta’lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar o‘rta maxsus ta’lim muassasalari, jumladan texnikumlarda ham ona tili fanini o‘qitishning yangi sifat darajasini talab etmoqda. Prezident Shavkat Mirziyoyevning "Ta'lim va fan sifatini oshirish" dasturi doirasida ona tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Texnikumlar - bu o‘quvchilar umumiy ta’lim bilan bir vaqtda kasbiy ko‘nikmalarni egallayotgan o‘quv muassasalaridir. Bunday sharoitda ona tili darslarini samarali tashkil etish muammosi alohida dolzarb ahamiyat kasb etadi, chunki o‘quvchilar vaqti ham kasbiy fanlar bilan bo‘linadi. Shu bois, ona tili o‘qituvchisi darsni qisqa vaqt ichida maksimal natija beradigan tarzda loyihalashi lozim.

Texnikumlarda ona tili darslarini samarali tashkil etishning ilmiy-metodologik asoslarini ishlab chiqish va amaliy tavsiyalar berish. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- (1) zamonaviy ona tili o‘qitish metodlarini tahlil qilish;

(2) texnikum o'quvchilarining o'quv motivatsiyasini oshirish yo'llarini aniqlash;

(3) raqamli texnologiyalar va interfaol metodlarni dars jarayoniga integratsiyalash imkoniyatlarini o'rganish;

(4) amaliy natijalarni umumlashtirish va tavsiyalar ishlab chiqish.

Texnikumlarda ona tili ta'lim jarayoni, predmeti esa - samarali dars tashkil etishning metodologik asoslari va texnologiyalari hisoblanadi. Ilmiy yangilik: birinchi marta texnikumlar uchun maxsus ishlab chiqilgan ona tili darslarini tashkil etishning kompleks metodikasi taklif etilmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ona tili o'qitish metodikasi sohasida ko'plab ilmiy ishlar mavjud. O'zbek tilshunosligida R.Qo'ng'urov, B.Yo'ldoshev, N.Mahmudov, A.Nurmonov kabi olimlarning asarlari muhim o'rin tutadi. Xususan, R.Qo'ng'urovning "O'zbek tili metodikasi" (2018) adabiyotida ona tili o'qitishning nazariy asoslari va amaliy usullari batafsil yoritilgan.

Xorijiy tadqiqotlarda D.Nunan (2015) kommunikativ yondashuv asosida til o'qitishning samaradorligini isbotlab, o'quvchi markazli ta'limning ustunliklarini ko'rsatgan. J. Richards va T. Rodgers (2014) "Approaches and Methods in Language Teaching" asarida turli metodologik yondashuvlarni qiyosiy tahlil qilgan. L. Vygotskiyning yaqin rivojlanish zonasi nazariyasi esa ona tili o'qitishda individual yondashuvni asoslab beradi.

Rus pedagogikasida N.Skatkin va I.Lerner (1981) ta'lim metodlarini mukammal tizimlashtirgan. G.Selevko (2005) "Zamonaviy ta'lim texnologiyalari" asarida pedagogik texnologiyalarning tasniflash tizimini taklif etgan, bu tizim O'zbekiston pedagog olimlari tomonidan ham keng qo'llanilmoqda.

Ammo mavjud adabiyotlarda texnikumlarga xos bo'lgan spetsifik sharoitlar - kasb-hunar ta'limi bilan uyg'unlik, o'quvchilarning professional yo'nalishi, cheklangan soat hajmi - hisobga olinmagan. Ushbu bo'shliq ushbu tadqiqotning asosiy ilmiy zaruratini belgilab beradi.

Metodologiya

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi: kuzatish, so'rovnoma, tahlil va sintez, tajriba-sinov (eksperiment), statistik tahlil, qiyosiy-tahliliy metod. Tadqiqot 2022-2024 yillarda Toshkent shahrining 4 ta texnikumida o'tkazildi. Nazorat guruhi - 120 o'quvchi (an'anaviy usulda ta'lim), tajriba guruhi - 125 o'quvchi (innovatsion metodlar asosida ta'lim).

Ma'lumotlar yig'ish uchun: yozma testlar (45 ta savol), og'zaki imtihonlar, kuzatuv varaqalari, o'quvchi va o'qituvchilar bilan suhbatlar, video dars yozuvlarining tahlili ishlatildi. Natijalar SPSS Statistics 26.0 dasturi yordamida qayta ishlandi. Ishonchlilik darajasi: $p < 0.05$.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

Samarali dars tashkil etishning asosiy tamoyillari

Tadqiqot natijalari asosida texnikumlarda ona tili darsini samarali tashkil etishning 5 ta asosiy tamoyili aniqlandi:

1. Kasbiy kontekstlilik tamoyili. Dars mavzularini o'quvchilarning kelajakdagi kasbi bilan bog'lash. Masalan, qurilish texnikumi o'quvchilari uchun "Rasmiy hujjatlar tili" mavzusini o'rganishda qurilish loyihalari, shartnomalar va texnik hujjatlar asosida mashq qilish.

2. Kommunikativ faollik tamoyili. Har bir darsda o'quvchilar o'rtasida muloqot, munozara va fikr almashish tashkil etilishi lozim. Eksperiment natijalariga ko'ra, kommunikativ mashqlar ulushi 60% dan yuqori bo'lgan darslarda o'quvchi motivatsiyasi 2,3 baravar oshgan.

3. Differentensial yondashuv tamoyili. O'quvchilarning til saviyasiga ko'ra topshiriqlarni tabaqalashtirish. A darajasi (yuqori) - ijodiy yozish, B darajasi (o'rta) - tahliliy vazifalar, C darajasi (quyi) - namuna asosida ishlash.

4. Integratsiyalik tamoyili. Ona tilini boshqa fanlar bilan bog'liq holda o'rgatish. Texnikumlarda informatika, iqtisodiyot, fizika fanlari bilan ona tilini uyg'unlashtirgan "cross-curricular" darslar o'tkazildi.

5. Raqamli savodxonlik tamoyili. Zamonaviy raqamli vositalar (Kahoot, Padlet, Google Forms, Quizlet) yordamida dars o'tkazish. So'rovnoma natijalari ko'rsatdiki, 89% o'quvchi raqamli vositalar yordamida o'tiladigan darslarni afzal ko'radi.

Interfaol metodlarning samaradorligi

Tajriba guruhida qo'llanilgan interfaol metodlar ("Insert" metodi, "FSMU" texnikasi, "Bumerang", loyiha metodi, debat texnologiyasi) o'quvchilarning dars o'zlashtirishiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Natijalar quyidagicha:

- O'quvchilarning o'rtacha bahosi. nazorat guruhida 3,6 (100 ballik tizimda 72), tajriba guruhida 4,2 (84). O'sish: +16,7%.
- Darsga faol ishtirok ko'rsatkichi. nazorat guruhida 41%, tajriba guruhida 78%. O'sish: +90%.
- Ona tiliga bo'lgan qiziqish darajasi (motivatsiya indeksi): nazorat guruhida 2,8/5, tajriba guruhida 4,1/5. O'sish: +46,4%.
- Yil davomida darsdan qolmaganlar ulushi: nazorat guruhida 58%, tajriba guruhida 91%. O'sish: +56,9%.

Dars tuzilmasini optimallashtirish

Tadqiqot davomida texnikumlar uchun optimal dars tuzilmasi ishlab chiqildi. 90 daqiqalik juft dars uchun tavsiya etiladigan tuzilma: Motivatsiya va kirish (10

min) - o'quvchi e'tiborini jalb qiluvchi savol, muammo yoki vizual material; Yangi mavzuni tushuntirish (20 min) - og'zaki tushuntirish, slayd yoki multimedia; Birinchi mustahkamlash (15 min) - juftlikda ishlash, savol-javob; Amaliy mashqlar (25 min) - guruhli yoki individual topshiriqlar; Ijodiy qo'llash (12 min) - mustaqil yozma ish yoki mini-loyiha; Yakun va baholash (8 min) - o'z-o'zini baholash, "3 ta gap" texnikasi.

Muhim topilma: dars boshida motivatsiya bosqichiga 10 daqiqa ajratilgan darslar boshqa darslarga nisbatan 32% ko'proq natija bergan. Shuningdek, har 20 daqiqada faoliyat turini almashtirish o'quvchilarning diqqat markazlanishini 58% ga oshirgan.

O'qituvchi vakolatini rivojlantirish

So'rovnomma natijalari ko'rsatdiki, texnikumlardagi ona tili o'qituvchilarining 67% zamonaviy interfaol metodlarni yetarlicha bilmasligini e'tirof etgan. O'qituvchilar uchun maxsus 72 soatlik malaka oshirish kursi ishlab chiqildi va sinovdan o'tkazildi. Kurs ishtirokchilari (n=48 o'qituvchi) orasida o'tkazilgan tajriba: kursdan so'ng o'qituvchilar tomonidan o'tilgan darslardagi o'quvchi o'zlashtirishi 28% ga oshdi.

Bundan tashqari, texnikumlar uchun maxsus "Ona tili darsligi" (elektron versiya) yaratildi. Ushbu darslik o'quvchilarning kelajakdagi kasb sohalari bo'yicha tematik materiallarga ega bo'lib, matnlar, topshiriqlar va testlar kasbiy yo'nalishlar (texnik, iqtisodiy, tibbiy, agrar) bo'yicha alohida modullarga bo'lingan. Tajriba guruhida ushbu darslikni qo'llagan o'qituvchilar darsga tayyorgarlik vaqtini 40% ga qisqartirgan.

XULOSA

Texnikumlarda ona tili darslarini samarali tashkil etish muammosini kompleks tarzda ko'rib chiqib, bir qator muhim xulosalarga erishdi. Birinchidan, an'anaviy o'qitish metodlari texnikum o'quvchilarining kasbiy va ijodiy ehtiyojlarini to'liq

qondirmaydi; interfaol va kommunikativ yondashuvga asoslangan metodlar sezilarli darajada samaraliroq ekanligi isbotlandi.

Ikkinchidan, kasbiy kontekstlilik tamoyili texnikumlarda ona tilini o'qitishning asosi sifatida qabul qilinishi lozim: til o'rgatilyotganda kasb tili, professional muloqot va ish hujjatchiligiga katta e'tibor berilishi kerak. Uchinchidan, raqamli texnologiyalar va multimedia vositalarining dars jarayoniga integratsiyasi o'quvchi faolligini 2 baravar, o'zlashtirish sifatini esa o'rtacha 35-40% ga oshiradi.

To'rtinchidan, o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish davomiy jarayon sifatida ko'rib chiqilishi va buning uchun texnikum rahbariyati tomonidan zarur sharoit yaratilishi kerak. Beshinchidan, baholash tizimini formativ baholash (darsda o'tkazilgan mini-nazoratlar, portfolio, o'z-o'zini baholash) bilan boyitish o'quvchilar motivatsiyasini muttasil saqlashga xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar. Barcha texnikumlarda ona tili darslarini tashkil etishda ushbu maqolada taklif etilgan 5 tamoyil va optimal dars tuzilmasini qo'llash; har yili o'qituvchilar uchun zamonaviy metodika bo'yicha malaka oshirish kurslarini o'tkazish; texnikum turlariga mos keluvchi kasbiy yo'naltirilgan ona tili darsliklarini ishlab chiqish va joriy etish.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun: suniy intellekt va adaptiv o'quv platformalarining texnikumlardagi ona tili darslariga integratsiyasini o'rganish, shuningdek, inkluziv ta'lim sharoitida ona tilini o'qitish metodikasini rivojlantirish muhim ilmiy yo'nalishlar sifatida belgilab berildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qo'ng'urov R. O'zbek tili metodikasi: nazariya va amaliyot. O'qituvchi, - Toshkent. 2018. 312 b.

2. Yo‘ldoshev B. Zamonaviy dars: loyihalash va tashkil etish. TDPU nashriyoti, Toshkent. 2020. 248 b.
3. Xoliqov A.A. Pedagogika. Sano-standart, Toshkent. 2019. 432 b.
4. Mirzayev S. Texnik ta'lim muassasalarida til fanlarini o‘qitish. - SamDU, Samarqand. 2021.198 b.
5. Nunan D. Language Teaching Methodology. Cambridge University Press, Cambridge. 2015. 264 p.
6. Richards J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. 3rd ed. CUP, Cambridge.2014. 390 p.
7. Vygotsky L.S. Thought and Language. MA: MIT Press, Cambridge. 1986. 287 p.
8. Hasanova M. Interfaol metodlar va ona tili ta'limi // Xalq ta'limi. 2022. №4. B. 34-39.
9. Selevko G.K. Sovremennyye obrazovatelnyye tekhnologii. - Narodnoe obrazovanie, Moskva. 2005. 256 s.
10. Eshbekovich, U. J., Norboevich, T. B., Jumaevich, E. N., Davronovich, Q. I., Fayzullayevich, R. J., & Jabbor Kizi, E. M. (2024). Incentives for Mental Development in the Ecopsychological Characteristics of Future Primary School Teachers. *Journal of Computational Analysis & Applications*, 33(7).
11. Qodirov, I. (2020). Zamonaviy umumta'lim maktablari boshqaruvida rahbarlik mahorati va mas' uliyati. *Xalq ta'limi*, 55-60.
12. Qodirov, I. D., & Kadyrov, I. D. (2021). Tarix fanini o‘qitish samaradorligini oshirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish. *Science and Education*, 2(Special Issue 1), 106-113.

13. Qodirov, I. (2025). THE IMPORTANCE OF ANDRAGOGICAL THEORIES IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. SHOKH LIBRARY, 1(11).

14. Qodirov, I. (2024). BO ‘LAJAK O ‘QITUVCHILARNI INNOVATSION FAOLIYATGA TAYYORLASH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. O‘ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 3(34), 332-335.

15. Qodirov, I. D. (2023). Development of professional competence of students within the framework of educational cluster on the base of personalized educational technologies. Web of Scientist, 4(1), 347-355.

16. Qodirov, I. D. (2024). RAQAMLI PEDAGOGIKA–DAVR TALABI. TA’LIMDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA: HOLATI VA ISTIQBOLLARI, 1(1), 662-665.

17. Qodirov, I. D. (2024). Person-centered educational technologies within the educational cluster. In International cappadocia scientific research congress (Vol. 1, No. 1, pp. 1141-1146).

18. Toshmatov D. Raqamli texnologiyalar va til ta'limi // O‘zbekiston pedagogi. - 2023. №2. B. 18-24.

19. Brown H.D. Principles of Language Learning and Teaching. 6th ed. White Plains, NY: Pearson, 2014. 418 p.

20. O‘zbekiston Respublikasi «Ta'lim to‘g‘risida»gi Qonun. Toshkent. 2020.

21. Davlat ta'lim standarti: O‘rta maxsus ta'lim. O‘zbek tili fani dasturi. Toshkent: DTSI, 2022.